

7. **Elio Sgreccia și Victor Tambone.** *Manual de bioetică*, – București: Ed. Arhiepiscopiei Romano-Catolice, 2001, - p. 15.
8. **Keyserlingk E. W:** citat după **Constantin Maximilian, , Stefan Milcu, Sylvain Poenaru.** *Noii frontiere – Introducere în bioetica*. – București: Ed. Pan - Publishing House, 1995, - p. 69.
9. **Popescu Dumitru.** *Știință și Teologie*. – București: Ed. Trinitas, 2001, - p. 291.
10. **Mereuță Ion.** *Credința, religia și umanismul în contextul crizei globale // Prin religie și știință spre pace și umanism / Materialele Conferinței Științifico-practice Internaționale. 25-28 octombrie 2006. Red. Responsabil I. Meriuță. – Chișinău: 2006, - p. 13.*
11. **Mereuță Ion.** *Credința, religia și umanismul în contextul crizei globale// Prin religie și știință spre pace și umanism / Materialele Conferinței Științifico-practice Internaționale. 25-28 octombrie 2006. Red. Responsabil I. Meriuță. – Chișinău, 2006, - p. 13.*
12. **Scripcaru Gh.** *Bioetica, științele vieții și drepturile omului*, – Iași: Ed. Polirom, 1998, - p. 19.
13. A se vedea **Țirdea T. N.** *Bioetica: origini, dileme, tendințe*. – Chișinău: Centrul Editorial – Poligrafic „Medicina” 2005, - p. 102-105.

PROBLEMELE COPILOR CU PĂRINȚII PLECAȚI LA MUNCĂ ÎN STRĂINĂTATE: CE CRED COPIII DESPRE SITUAȚIA LOR (ASPECTE METODOLOGICE)

Viorel Rotilă

Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați, România

Summary

The children's problem with parents who work abroad: What children think about their situation (methodological aspects)

This article is tackling the problems of the children with their parents working abroad, in the context of an alarmingly increase of this kind of situations; the research is concentrated on the opinion that this children have it about their evolution in the context of major changes that happened because of their parents depart. The researches pointed out significant changes on the psycho-affective dimension of these children that are not yet dominated by juvenile criminality, in the manner that is often suggested by the mass-media, the situation could not be considerate like a major cause of social deviance, but only one of the favorable conditions of this.

Rezumat

Acest articol abordează problemele pe care le au copiii cu părinții plecați la muncă în străinătate, în contextul unei creșteri îngrijorătoare a numărului acestora; cercetarea este concentrată pe opinia pe care o au acești copii despre evoluția lor în contextul schimbărilor majore ce au intervenit prin plecarea părinților. Cercetările au arătat importante schimbări în dimensiunea psiho-afectivă a acestor copii, care nu sunt însă dominate de tendința către delicvență juvenilă, așa cum se sugerează deseori în mass-media, situația neputând fi considerată drept o cauză majoră a devianței sociale, ci cel mult una din condițiile favorizante ale acesteia.

Prezentul articol are la bază câteva studii realizate din dorința de a aduce câteva clarificări privind o problemă delicată a societății noastre, respectiv problema copiilor ai căror părinți au fost nevoiți să plece la muncă în străinătate și să-i lase singuri, fiind axat pe studiul *Problemele copiilor cu părinții plecați la muncă în străinătate* realizat în perioada mai-iulie 2007. De la început precizăm că demersul nostru nu a fost unul justițiar, încercând să arătăm cu degetul acești părinți și să judecăm atitudinea lor, ci a fost ghidat de rațiuni obiective, de dorința de a descoperi care este situația exactă a acestor copii, care sunt problemele cu care ei se confruntă și a indica, explicit sau implicit, eventuale soluții.

Având în vedere ca subiecții chestionați au fost copii care au unul sau ambii părinți plecați în străinătate, studiul abordează problema din prisma acestora, prin raportare la efectele materiale, morale, psihologice, sociale precum și informațiile pe care copiii le dețin cu privire la situația actuală a părinților plecați. Putem afirma astfel faptul că studiul oferă o perspectivă asupra uneia dintre părțile implicate în problema relațiilor dintre părinții plecați și copiii rămași în țară, respectiv cea a copiilor, lipsindu-ne (și aceasta este o lipsă ce caracterizează mai multe cercetări în domeniu) perspectiva celei de-a doua părți. În același timp însă în desfășurarea cercetării am avut în vedere și obținerea unor date despre românii care au plecat în străinătate la muncă de la copiii lor.

Având în vedere faptul că chestionarele au fost aplicate copiilor în școli, deci celor prezenți la școală, cercetarea nu a oferit date concludente despre situațiile de abandon școlar sau despre eventualele acte de delicvență juvenilă. În fapt, cercetarea nu a plecat de la premiza vehiculată în ultima vreme pe canalele media că din rândul copiilor cu părinții plecați sunt cei mai mulți infractori minori (nu avem date în acest sens) și de la asocierea involuntară indusă de această idee cum că astfel de probleme trebuie urmărite la toți copiii care au părinții plecați la muncă în străinătate. Premiza majoră avută în vedere în acest studiu o constituie ideea că acești copii trec printr-o perioadă mai dificilă a copilăriei lor, însoțită de unele neajunsuri și suferințe, cu care încearcă într-un fel sau altul, singuri sau cu ajutorul celor de pe lângă ei, să le înfrunte. Nu am dorit să aruncăm o umbră asupra acestor copii, așa cum se întâmplă cu românii plecați la muncă în străinătate în cazul cărora apelativul de „căpșunari” (vehiculat în mass-media, având și nuanțe peiorative, și care este, în opinia noastră, o formă de discriminare) constituie o modalitate nefericită prin care ne referim la o bună parte din conaționali noștri. Cum nu avem cunoștință de vreo cercetare care să evedențieze diferențe mari în activitatea școlară între copiii cu părinții plecați ceilalți copii, nu putem prezuma aceste diferențe. Faptul că în cazul delicvenței juvenile o bună parte a autorilor au părinții plecați la muncă în străinătate nu constituie o rațiune suficientă pentru a considera că toți copiii care au părinții plecați trebuie priviți cu circumspecție. Trebuie să luăm în considerare că mirajul străinătății atrage atât oameni onești, dornici să câștige bani pe căi cinstite, cât și oameni mai puțin onești, aceștia din urmă fiind un model pentru copiii lor pe care i-au lăsat în țară și care au fi ajuns la aceleași acte dacă părinții lor nu plecau. Am încercat să evităm un raționament ce este analog celui făcut de statele occidentale care, având în vedere că un număr mare din infracțiunile de pe teritoriul lor sunt îndeplinite de români, deduc că toți românii sunt hoți; Italia constituie un exemplu de astfel de stat.

Am dorit să identificăm în egală măsură problemele pe care acești copii le întâmpină și schimbările de mentalitate care intervin în cazul lor și a părinților lor; am urmărit în același timp să identificăm câteva din schimbările ce pot avea loc în interiorul acestor familii, schimbări văzute din perspectiva copiilor. Perspectiva dominantă a acestui studiu este: *ce cred ei despre ei?*

Pentru a avea și o perspectivă asupra modului în care sunt percepuți acești copii de către colegii lor am preluat câteva date pe care le-am publicat în studiile noastre desfășurate pe tema *Tendința de migrare și orientarea profesională a absolvenților de liceu*. Având în vedere faptul că este vorba într-o mare măsură de colegii subiecților prezentului chestionar considerăm că datele sunt cu atât mai relevante.

Studiul a avut următoarele *obiective*:

- Identificarea factorilor determinanți ce intervin în luarea deciziei de a pleca la muncă în străinătate lăsând copiii acasă.
- Identificarea atitudinilor copiilor față de plecarea părinților la muncă în străinătate.
- Determinarea modurilor în care plecarea părinților îi afectează pe copii.
- Identificarea schimbărilor ce intervin în viața familiei, respectiv între copii și părinți și între părinți, în urma plecării unuia sau ambilor părinți în străinătate.
- Determinarea schimbărilor de mentalitate, ce apar la părinții plecați, care sunt antrenate de locuirea în străinătate și influențele exercitate în acest sens asupra copiilor rămași în țară.
- Identificarea modalităților în care copiii cu părinții plecați își proiectează viața profesională.

Următoarele *ipoteze de lucru* ne-au ghidat cercetarea:

- Motivația plecării părinților este determinată în principal de doi factori: lipsa unui loc de muncă și dorința unui nivel de trai mai bun.
- Înainte de plecare părinții au discutat cu copiii lor motivele care îi determină să facă asta, copiii având un anumit nivel de înțelegere a lor.
- În majoritatea lor copiii au fost lăsați fie cu celălalt părinte, fie cu bunicii atunci când ambii părinți au plecat.
- Copiii percep anumite schimbări atât în relațiile dintre ei și părinți cât și în relațiile dintre părinți.
- Copiii consideră că plecarea părinților la muncă în străinătate este însoțită de câștiguri mai mari și de posibilitatea unui trai mai bun.
- Plecarea părinților îi afectează pe copii în multiple planuri, copiii recunoscând într-o măsură mai mare sau mai mică această situație.
- Plecarea părinților influențează deciziile copiilor rămași în țară în privința alegerilor făcute pentru cariera profesională.

În ceea ce privește *metodologia*, studiul a avut ca instrument de cercetare principal chestionarul cu autocompletare în cadrul căruia am utilizat mai multe tipuri de întrebări:

I. În funcție de *modalitatea de înregistrare* a răspunsurilor:

- întrebări închise, adică întrebări cu răspunsuri prestabilite din care subiectul a putut alege un singur răspuns, mai multe răspunsuri sau nici un răspuns;
- întrebări deschise, adică întrebări la care subiecții au trebuit să completeze răspunsul dorit;

II. În funcție de conținutul lor

- întrebări factuale (spre ex. sexul, clasa, localitatea)
- întrebări de opinie
- întrebări de control.

Având în vedere că grupul țintă al cercetării noastre nu ne-a permis să-l identificăm în statistici (amintim aici că deși avem prevederi legale care obligă părinții care pleacă la muncă în străinătate să informeze autoritățile, în cazul în care au copii și îi lasă în țară, despre plecarea lor și să comunice care sunt persoanele în grija cărora au lăsat copiii, această situație nu este în măsură să furnizeze date concludente din cel puțin două motive: nu include persoanele care au migrat înainte de anul 2007 și nu are control decât asupra celor care pleacă cu contract de muncă) și că, din această cauză, prin cercetarea pe bază de lot nu se puteau extrapola rezultatele la întreaga populație țintă, am recurs la două metode de selecție a subiecților:

1) *Metoda "bulgărilor de zăpadă"* în cadrul căreia fiecare operator a identificat un elev din grupul țintă, elev care, după completarea chestionarului, a recomandat un alt elev care are părinții plecați la muncă în străinătate, realizându-se o înlănțuire a elevilor aflați în aceeași situație. Această metodă a fost folosită în special în cazul elevilor din ciclul primar și gimnazial.

2) *Metoda selecției în instituție* care a presupus aplicarea chestionarelor tuturor elevilor prezenți la cursuri din unitatea școlară selectată și despre care se știa că au părinții plecați sau care au declarat operatorilor prezenți în fața clasei că au părinții plecați la muncă în străinătate. Această metodă s-a aplicat în special în situația liceelor.

Ținând cont de specificul metodei de cercetare folosite, respectiv chestionarul cu autocompletare, am stabilit și o eșantionizare pe cote astfel încât 75% dintre subiecți să fie elevi de liceu distribuiți în proporții relativ egale pe fiecare clasă.

Chestionarul a fost aplicat asupra unui număr de 981 de elevi din județele Galați, Brăila, Iași și Botoșani; 77% din elevi sunt din județul Galați.

În urma cercetărilor s-au desprins următoarele *concluzii*:

În ceea ce privește părinții plecați situația este următoarea: 38,8% dintre copii au mama plecată la muncă în străinătate, 38% au tatăl plecat, iar 23,2% au ambii părinți plecați. Având în vedere modelul tradițional al familiei, în care mamele dețin rolul cel mai important în creșterea și educarea copiilor, model dominant în societatea noastră, considerăm faptul că mamele pleacă în

același procent cu tații drept o situație care accentuează problemele copiilor; în același timp, acesta este unul din factorii importanți care contribuie la schimbarea modelului familiei.

Este evident faptul că deși 76,8% dintre respondenți au numai unul dintre părinți plecați, doar 58% locuiesc cu celălalt părinte, ceilalți locuind cu alte persoane. Dacă în cazul plecării tatălui copiii au fost lăsați cel mai adesea cu mama (34% din totalul de 38% care au tatăl plecat) în cazul celor care au mama plecată copiii au fost lăsați într-un procent mult mai mic (23,2% din 38,8% care au mama plecată) cu tatăl rămas în țară, fiind preferați fie bunicii (4,9%), fie alți membri ai familiei (5,4%). Dintre cei 23,1% copii care declară că au ambii părinți plecați mai puțini de jumătate locuiesc cu bunicii (10,3% din totalul respondenților), o mare parte dintre ei locuind cu alți membri ai familiei (6,8% din totalul respondenților) sau singuri (4% din totalul respondenților).

Cercetările au indicat că 8,4% dintre copii declară că au fost lăsați singuri de către părinții plecați la muncă în străinătate. Am putut de asemenea constata că 3,9% (aproape jumătate) dintre copiii care au declarat că au fost lăsați singuri au doar mama plecată, ceea ce ne sugerează că ar putea fi vorba de familii monoparentale.

În ceea ce privește comunicarea cu părinții plecați 24% dintre copiii cu părinții plecați au declarat că vorbesc sporadic (13%) sau rar cu părinții lor plecați la muncă în străinătate; 4,6% din aceștia au ambii părinți plecați; în 3,1% din cazuri este vorba de plecări de mai mult de 5 ani iar în 2,5% din cazuri de mai mult de 3 ani. Această situație sugerează un puternic deficit de comunicare între acești copii și părinții lor. În principal, cei care au tații plecați reclamă aceste deficiențe de comunicare, diferențele față de cei care au mamele plecate fiind totuși mici. Datele au indicat faptul că în cazul unei comunicări permanente între copii și părinții lor plecați relațiile dintre ei au rămas la fel sau au devenit mai strânse, în timp ce o comunicare deficitară deteriorează relațiile dintre copii și părinții plecați la muncă în străinătate.

Perioada scursă de când părinții sunt plecați se situează pentru 50% dintre respondenți în intervalul cuprins între câteva luni și un an, fapt care sugerează o accentuare a migrației în ultima perioadă; în același timp, 26% dintre respondenți au părinții plecați de mai mult de 3 ani, ceea ce îi face mai vulnerabili la diferitele modificări ce intervin în cazul absenței părinților.

De remarcat este și faptul 44% dintre copiii cu părinții plecați au declarat că au observat modificări în comportamentul celorlalți față de ei; dintre modificările sesizate pe primul loc s-au situat faptul că ceilalți se poartă mai frumos cu ei fie pentru a-i menaja, fie pentru a obține daruri.

La nivel afectiv 45,67% dintre copiii cu părinții plecați la muncă în străinătate au declarat că le lipsesc foarte mult părinții; se remarcă faptul că cea mai mare parte dintre aceștia au mamele plecate, ceea ce ne determină să considerăm că suferința este mai mare atunci când mama este plecată decât atunci când este tatăl plecat; de asemenea, fetele suferă mai mult decât băieții de absența părinților. În aproape jumătate din cazurile în care copiii simt că le lipsesc foarte mult părinții (deci aproape un sfert dintre respondenți; mai exact 21,7%) ei conștientizează importanța și rolul acestora considerându-se mai apropiați de părinții lor, și apreciind că relațiile dintre ei au devenit mai strânse

Conform opiniei copiilor în 67,6% din cazuri relațiile de familie (relațiile dintre părinți, și dintre părinți și copii) nu sunt afectate de plecarea la muncă în străinătate; 4% dintre copii consideră că relațiile lor cu părinții plecați la muncă în străinătate s-au înrăutățit iar 19,27% că s-au schimbat, fără însă a deveni mai strânse. În același timp, 15,29% dintre copiii care au părinții plecați la muncă în străinătate consideră că relațiile dintre părinții lor s-au deteriorat; se observă faptul că plecarea mamelor la muncă în străinătate deteriorează în mai mare măsură relațiile dintre părinți decât plecarea taților.

Intențiile de viitor sunt împărțite astfel: 27,42% dintre copii afirmă că părinții lor plecați la muncă în străinătate nu intenționează să se întoarcă definitiv în țară; 42% nu știu dacă părinții lor vor să se întoarcă. Analiza comparativă indică faptul că în cazul în care este numai mama plecată sau ambii părinți procentul celor care cred că părinții nu vor să se întoarcă este mai mare decât atunci când este numai tatăl plecat.

Reține atenția procentul părinților care au cumpărat o locuință (16,72%) care semnifică, în același timp, faptul că aceștia au ajuns la un anumit nivel de bunăstare și integrare socială, dar și posibilitatea ca aceștia să fie mai reticenti la varianta întoarcerii în țară, intenționând în același timp să ia și copiii cu ei.

Procentul celor care locuiesc împreună cu alte persoane în aceeași locuință este de 43,73%. Este vorba de situații foarte complexe din punct de vedere social, în care locuiesc deseori în același apartament mai multe familii, sau persoane aparținând unor familii diferite, uneori ajungându-se și la situația în care locuiesc mai multe persoane din familii diferite în aceeași cameră. Apar modalități diferite de coagulare a grupurilor, cuplurilor, cauze diferite de prietenii și conflicte atât între cei de acolo cât și între ei și cei din țară. Se adaugă la asta situația cuplurilor despărțite, cel plecat în străinătate locuind cu mai multe persoane în aceeași locuință, uneori unele fiind de sex opus.

În privința intențiilor de viitor 31% dintre copiii cu părinții plecați la muncă în străinătate doresc să plece în străinătate, din care: 15% doresc să plece în străinătate pentru a munci (4% ar vrea să abandoneze școala), procentul cel mai însemnat alcătuindu-l elevii din clasele a X-a și a IX-a, iar 16% dintre acești copii ar vrea să-și continue studiile în străinătate.

Se poate remarca aprecierea predominant pozitivă de către copii a schimbărilor care s-au produs în viața părinților odată cu plecarea în străinătate la muncă, pe primul loc situându-se faptul că aceștia „câștigă mai mulți bani” urmat de faptul că „au un nivel de trai superior celui din România”, cumulat acestea fiind indicate de 63% dintre tinerii intervievați. Peste 55% dintre respondenți consideră că plecarea părinților la muncă rezolvă o parte din problemele stringente ale familiei, respectiv acoperă nevoile de subzistență și înlătură datoriile familiei.

În ceea ce privește transformările personale pe care le resimt copii cu părinții plecați 35,88% dintre respondenți consideră că s-au schimbat în bine, 54% consideră că nu s-au schimbat și 8,56% cred că s-au schimbat în rău, fără însă a putea identifica la acest moment în ce constau aceste schimbări.

Opinia copiilor cu părinții plecați la muncă în străinătate despre profilul celor care pleacă (și implicit despre motivele care i-au determinat pe părinții lor să plece) este împărțită: 47% cred că motivul este dorința unui trai mai bun iar 32% consideră că motivația plecării este dată de situația din țară, fiind vorba fie de persoane cu posibilități materiale reduse (21%), fie de șomeri (11%). Credem că dorința unui trai mai bun trebuie interpretată într-un sens mai larg, ea incluzând evident realizările financiare dar și mai mult decât atât, cum ar fi nivelul de civilizație, fapt ce poate sugera o raportare negativă la contextul general existent în țară. Se remarcă rata mare de non-răspuns (13%), ceea ce înseamnă totodată că acești copii nu cunosc motivele care i-au determinat pe părinții lor să plece la muncă în străinătate.

În ceea ce privește căile de a câștiga bani în străinătate majoritatea tinerilor cu părinții plecați au indicat munca cu forme legale (63%) și afacerile (16%), această situație fiind un indiciu clar al schimbării de mentalitate în sensul orientării acestor tineri către muncă. Diferența de 21% este împărțită între „munca la negru” (8%), „căsătoria cu o persoană bogată” (6%) și „câștiguri ilicite” (3%).

Opinia asupra efectelor migrației asupra țării a înregistrat următoarea distribuție: 71% dintre tineri consideră că migrația masivă a forței de muncă este benefică, 37% considerând că este benefică din punct de vedere financiar, 22% indicând faptul că ajută la integrarea cetățenilor români în mediile socio-economice europene iar 10% că este benefică din puncte de vedere social. De cealaltă parte 26% dintre respondenți au indicat aspecte negative legate de distrugerea valorilor tradiționale.

Credem că situația copiilor cu părinții plecați la muncă în străinătate devine mai complicată odată cu creșterea acțiunilor antiromânești atât în mod neoficial cât și, din păcate, în mod oficial. În condițiile în care astfel de acțiuni au început să fie tot mai dese și în școli, împotriva copiilor români care învață în aceste state (în special Italia și Spania), este evident că gestul românilor care lucrează în străinătate de a lua și copiii cu ei devine o opțiune din ce în ce mai neatractivă. Trebuie de asemenea menționată și tendința de reducere a cererii de forță de

muncă în țările de destinație, pe fondul fie a unei saturații a pieții forței de muncă fie a unei recesiuni economice, care limitează proiectele unor plecări pe perioade îndelungate ce pot să antreneze și luarea copiilor în aceste țări, contextul fiind de natură să conserve situația copiilor rămași în țară cel puțin pentru o perioadă medie de timp.

Referințe bibliografice

1. **Krueger A. R.**, Casey M. A. *Metoda focus grup*. – Iași: Ed. Polirom, 2005. – 251 p.
2. **Rotariu T., Iluț P.** *Ancheta sociologică și sondajul de opinie*. – Iași: Ed. Polirom, 2006. – 277 p.
3. **Sandu D.** (coord.) *Locuirea temporară în străinătate. Migrația economică a românilor: 1990-2006*. București: Fundația pentru o Societate Deschisă, 2006. – 172 p.

UNELE PROBLEME METODOLOGICO-BIOETICE ÎN CERCETĂRILE CLINICE

Valeriu Fortuna

(Conducător științific: dr. hab. șt. filos., prof. univ., acad., Teodor N. Țirdea)
Catedra Filosofie și Bioetică

Summary

Some Methodological and Bioethical problems in the clinical research

Clinical investigation includes one or more processes in which the doctor, researchers and the result of their activity on the patient's health are involved. The relations between different types of investigations, the applied treatment and the results of it or the procedures, the evolution of patient's health are studied in the scientifically sources, etc. The methodological and bioethical aspects, of these studies from the practical clinic field through the methods, principles and data analyses are included in this research paper.

Rezumat

Cercetarea clinică include în sine unul sau mai multe procese în care sunt implicați medicul sau colaboratorii științifici și rezultatul activităților pe care îl produc ei asupra sănătății pacientului. În diverse surse științifice se studiază relațiile dintre anumite tipuri de investigații, tratamente efectuate, deasemenea se analizează efectele tratamentelor sau procedeele asupra evoluției sănătății bolnavului, etc. În prezenta lucrare sînt abordate aspectele metodologic și bioetic ale cercetărilor din domeniul clinicii practice prin prisma metodelor, principiilor și analizei datelor.

Și în studiul clinic ca și în alte domenii ale științei, cercetarea trebuie să respecte metodologia științei, deoarece „metodologia cercetării oferă siguranță” [5]. În acest context, vom evidenția doar aspectele tipice pentru studiul medical, deoarece „antrenarea medicilor în cercetarea clinică științifică, reprezintă o condiție a progresului în medicină” [6].

Trebuie să menționăm clar, că influența rezultatelor studiului fundamental în practica clinică se face prin parcurgerea unor filtre succesive. Cele din urmă nu au un rol regresiv pentru știință, ci unul protectiv pentru pacient și de asigurare a rigorii și relevanței cercetării și a siguranței pacientului. Cercetarea etapizată oferă protecție împotriva imposturii și a pseudocunoștințelor, ce asigură asimilarea în practică doar a cunoștințelor bine validate și cu relevanță clinică. Este drept că aceste filtre induc adesea un oarecare decalaj între obținerea rezultatelor studiului fundamental și aplicarea lor. Acest fapt devine însă unul obișnuit în știință. Nu toate rezultatele cercetării fundamentale din genetică s-au constituit deja în aplicații ale ingineriei genetice, după cum nu toate cercetările și tratamentele experimentale din psihofarmacologie sînt exprimate în tratamente medicale aplicate în practică, căci ele sînt testate în privința siguranței și eficienței lor.